

– Matkrisen har framför allt orsakats av spannmålsspekulationer, menar Rafael Alegría från Vía Campesina.

”Matkrisen långt ifrån över”

Förra året upplevde hela världen en livsmedelskris, men konsekvenserna märktes framför allt i de fattiga länderna. Priserna på basvaror som majs och ris steg på vissa håll i Centralamerika med så mycket som 500 procent. Sedan i höstas har priserna sjunkit. Betyder det att krisen är över?

– Långt därifrån, menar Rafael Alegría från Vía Campesina.

TEXT: MALIN STRÅLE FOTO: PABLO PROANO

RAFAEL ALEGRÍA är styrelsemedlem i den världsomspännande småbrukar- och lantarbetarrörelsen Vía Campesina. Han bor i Honduras och är även rörelsens ansvariga i Centralamerika.

– Här i Honduras, till exempel, dör (enligt FN:s livsmedelsorgan FAO) mellan 10 och 15 personer varje dag av hunger. De saknar tillgång till jord och vatten för att odla och har heller inte tillgång till marknader med rimliga priser. Dessa kontrolleras av den privata sektorn, som inte har något intresse av folkets tillgång till mat. I Latinamerika har vi fortfarande enorma underskott på basvaror som majs, ris och bönor.

Rafael Alegría och Vía Campesina anser att livsmedelskrisen är resultatet av den nyliberala jordbrukspolitik som, med lån från Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF), har varit rådande i Afrika, Asien och Latinamerika de senaste 20 åren.

– På 1980-talet genomförde de liberala ideologerna och de internationella institutionerna enorma kampanjer

Rafael Alegría.

för att småbönderna inte skulle odla mer mat, framför allt inte basprodukter. I stället skulle de rikta in sig på exportjordbruk och låta marknaden reglera livsmedelssituationen. Konsekvenserna av detta lever vi med nu.

De små och medelstora jordbrukarna fick inte del av de höjda världsmarknadspriserna på jordbruksprodukter som vi såg under första halvåret 2008, säger Alegria.

– Vinsten gick framför allt till mellanhänder. Jordbrukare är också beroende av gödnings- och bekämpningsmedel, vilka kontrolleras av ett fåtal multinationella företag som Monsanto. En del av dessa produkter har haft prishöjningar på upp till 40 procent, vilket gör att småbrukarnas vinster äts upp.

ENLIGT VÄRLDSBANKEN existerar egentligen ingen matkris, det handlar snarare om en distributionskris. Alegria håller med, men påpekar att Världsbanken själv har ett ansvar i den krisen.

– De tvingade regeringarna att förändra jordbrukspolitiken till förmån för den fria marknaden. Man gjorde helt enkelt marken till en handelsvara som framför allt utnyttjas av de stora investeringsbolagen i världen. Världsbanken börjar nu erkänna att vi hade rätt och att de små och medelstora producenterna måste odla mat, men de har inte moral nog att erkänna sin skuld i det hela.

Alegria säger att oljekrisen, klimatkrisen och befolkningsökningen också har påverkat situationen, men menar att matkrisen framför allt har orsakats av spannmålsspekulationer som har pressat upp priserna till extrema nivåer.

Vía Campesina-ledaren påpekar att ett hot också är att det saknas världsreserver av mat. Tidigare kunde Världsbanken och industriländerna ta av matförråden i USA och Europa för att begränsa matkriser i fattiga länder. Numera använder dessa länder åtminstone en del av majs, sojan och riset till etanolproduktion.

– Matkrisen visar på att vi behöver djupgående förändringar i det internationella jordbrukssystemet, även i Europa och USA.

Jordbruksmodellen som råder i dag är baserad på export och industri, vilket är uppenbarligen inte är hållbart.

Vía Campesinas förslag är matsuveränitet (se fakta), som innebär folkens rätt till självförsörjning. För Vía Campesina är livsmedel inte handelsvaror som kan regleras i frihandelsavtal.

ALEGRÍA ARGUMENTERAR för att vi ska börja konsumera mer lokalt och nationellt i stället för internationellt såsom vi gör nu. Vía Campesina menar att de nationella marknaderna måste skyddas mot dumpning av subventionerade varor från Europa och USA, liksom att länderna i syd måste sluta exportera mat innan de mättat sin egen befolkning.

– I de nya konstitutionerna i Ecuador, Bolivia, Venezuela har man skrivit in matsuveränitet, vilket vi gläds åt. Här i Centralamerika har vi inte kommit lika långt, men vi samarbetar över kontinenten. Det är en långsam och svår process men vi är hoppfulla om att vi är på väg att förändra världen. Matsuveränitet är en nödvändighet för att bemöta matkrisen, säger Rafael Alegria. ■

FAKTA

Matsäkerhet är FN:s definition på rätten till en tillräcklig och säker tillgång till näringsrik mat. Kravet på matsäkerhet säger ingenting om var och av vem maten produceras eller hur kontrollen över matproduktionen ser ut.

Matsuveränitet

Småbrukarorganisationen Vía Campesina lanserade 1996 det vidare begreppet matsuveränitet, som förutom tillgång till mat innefattar rätten för människor att själva bestämma över sin matproduktion. Matsuveränitet prioriterar lokal matproduktion. Begreppet innefattar också jordreformer, ekologiskt hållbara jordbruksmetoder och länders rätt att skydda sig mot dumpade varor. Förespråkarna av matsuveränitet kräver folkligt deltagande i beslut som rör jordbruksfrågor och respekt för kvinnliga småbönders rättigheter.